An illustration of a person in a black jumpsuit and cap, standing on a wooden ladder and painting a map of Europe. The person is holding a bucket labeled 'CAP' and a brush. The map is black with a red grid pattern. The person is painting the map with red paint. The background is white.

Strategiska planer inom CAP: En grön deal – eller ingen deal alls?

FÖRDJUPAD ANALYS AV SJU
LÄNDERS STRATEGISKA PLANER

JUNI 2022

Friends of the Earth Europe jobbar för miljömässigt hållbara och socialt rättvisa samhällen, förenar mer än 30 nationella organisationer och tusentals lokalgrupper och är en del av världens största gräsrotsmiljönätverk, Friends of the Earth International.

Denna rapport har utförts med hjälp av Institutet för europeisk miljöpolitik (IEEP).

Grafisk design och illustrationer: www.marmelade.be

Friends of the Earth Europe

Rue d'Edimbourg 26, 1050 Bryssel, Belgien
info@foeeurope.org www.foeeurope.org
twitter.com/foeeurope facebook.com/foeeurope

Finansieras av Europeiska unionens program för den gemensamma jordbrukspolitiken. Denna rapport återger endast författarens åsikter och författaren ansvarar själv för innehållet. Europeiska kommissionen tar inte något ansvar för användningen av innehållet.

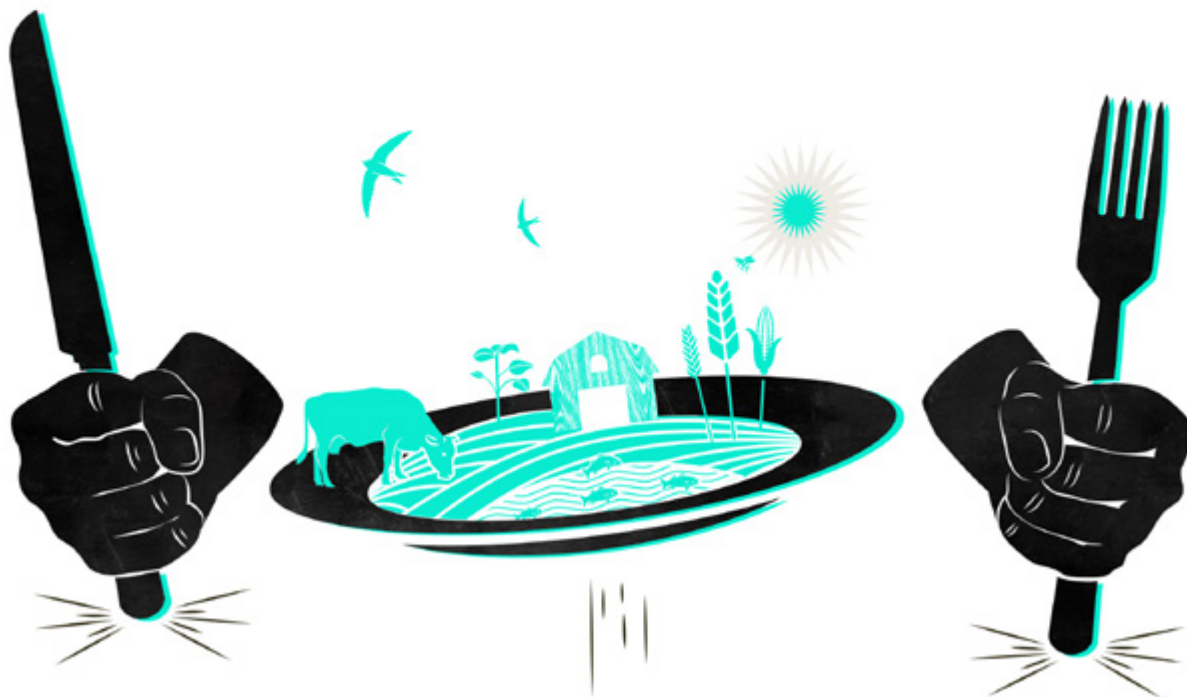
Strategiska planer inom CAP: En grön deal – eller ingen deal alls?

FÖRDJUPAD ANALYS AV SJU LÄNDERS
STRATEGISKA PLANER

SAMMANFATTNING

- 4** INLEDNING
- 5** Det system vi vill ha
- 5** Målen i den gröna given
- 6** Den gemensamma jordbrukspolitiken och det system vi vill ha
- 9** TILLGÄNGLIGA STRATEGISKA PLANER FÖR DEN CAP:
VAD SÄGER DE OSS?
- 10** Sverige
- 12** SLUTSATS
- 13** Våra rekommendationer

INLEDNING

EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) är ett kraftfullt verktyg med potential att antingen hjälpa eller stjälpa målen i den europeiska gröna given och Från jord till bord-strategin.

CAP är EU:s viktigaste jordbrukspolitik. Den bestämmer vilka områden som ska prioriteras i livsmedelsproduktionen och står för omkring en tredjedel av EU:s budget. Sedan den gemensamma jordbrukspolitiken infördes för 60 år sedan har den i första hand bidragit till en intensifiering av jordbruket till fördel för storskaligt jordbruk och på bekostnad av småskaliga producenter och miljö.

Den nya gemensamma jordbrukspolitiken, som träder i kraft 2023, har beskrivits av Europeiska kommissionen som en "rättvisare och grönare" politik. Grön retorik samt miljövänliga och sociala åtgärder ingår visserligen men på det stora hela är den nya jordbrukspolitiken en förlorad chans för att inleda en övergång till en mer hållbar modell för matproduktion¹. De nya åtgärderna är fulla av kryphål och även fortsättningsvis kommer man att belöna jordbrukare i första hand utifrån storleken på deras ägor snarare än deras arbete för klimat och biologisk mångfald.²

Nu är det medlemsstaternas ansvar att utforma nationella strategiska planer som

går längre än de svaga åtagandena i den gemensamma jordbrukspolitiken, och att använda den tillgängliga budgeten till att finansiera åtgärder som lever upp till målen i EU:s gröna giv. Tyvärr saknas en verklig ambition i majoriteten av de nationella strategiska planerna³.

I den här rapporten utvärderar vi sju EU-länders strategiska planer för den gemensamma jordbrukspolitiken (nedan strategiska planer): Österrike, Tjeckien, Danmark, Malta, Polen, Spanien och Sverige⁴, utifrån analyser som genomförts av Friends of the Earth Europes nationella medlemsorganisationer⁵. Fokus för analyserna är att bedöma sannolikheten för att planerna kommer att bidra till de jordbruksrelaterade målen i den europeiska gröna given (nedan den gröna given), i synnerhet Från jord till bord-strategin och Strategin för biologisk mångfald, samt vilken effekt de kommer att få för småskaliga jordbrukare och mindre producenter liksom rättvisa arbetsförhållanden för jordbrukare.

1 <https://friendsoftheearth.eu/press-release/cap-fails-small-farmers-and-the-environment-yet-again/>

2 <https://friendsoftheearth.eu/publication/the-re-cap-does-the-eus-new-farming-policy-match-eu-green-deal-goals/>

3 <https://eeb.org/cap-national-strategic-plans-will-fail-to-deliver-on-european-green-deal-environmental-and-climate-objectives-ngo-assessment-reveals/>

4 Analysen bygger på de offentliggjorda strategiska planer för den gemensamma jordbrukspolitiken som hade skickats in vid tidpunkten då den här rapporten författades (dvs. före mars 2022) och tar därför inte hänsyn till eventuella förändringar som skett sedan dess.

5 I bilaga 1 finns en fullständig metodbeskrivning.

Det system vi vill ha

EU:s produktion och distribution av mat måste förändras i grunden innan vi kan få ett rättvist och grönt jordbrukssystem. Vi behöver en övergång till ett matsystem som bygger på principer för matsuveränitet och agroekologiska metoder som bidrar till biologisk mångfald, förbättrar jordkvaliteten och skyddar jordbrukarnas rättigheter.

2020 offentliggjorde Europeiska kommissionen Från jord till bord-strategin och Strategin för biologisk mångfald som en del av sitt flaggskepp den gröna given. Även om de är långt ifrån perfekta innehåller de vissa viktiga mål som skulle kunna vända strömmen. Tyvärr har EU inte införlivat dessa åtgärder på ett konkret sätt i sin offentliga politik, däribland den gemensamma jordbrukspolitiken, utan i stället fortsatt att gynna och subventionera industriellt jordbruk på bekostnad av småskaligt jordbruk och miljö.

Matsuveränitet: Rätten till näringsrik och kulturellt anpassad, hållbart och ekologiskt producerad mat samt människors rätt att själva definiera sina mat- och odlingsystem⁶.

Agroekologi: Ett system för livsmedelsproduktion som bygger på ekologiska, sociala och politiska principer. Det innebär att man värdesätter friska jordbruksekosystem och sociala nätverk med stor biologisk mångfald, vilket minskar behovet av bekämpningsmedel, tryggar försörjningen för producenterna och ger näringsrik mat som är tillgänglig för alla.

⁶ <https://nyeleni.org/IMG/pdf/DeclNyeleni-en.pdf>

Målen i den gröna given

Syftet med Från jord till bord-strategin och Strategin för biologisk mångfald, som ingår i den gröna given, är att göra vårt matsystem mer rättvist, hälsosamt och miljövänligt. I strategierna fastställs ett flertal mål på jordbruksområdet:

Från jord till bord-strategin har också som mål att göra vårt matsystem mer rättvist och hälsosamt, i form av skäliga inkomster för primärproducenterna och en hälsosam kost till ett rimligt pris för konsumenterna.

Minska risken med och användningen av kemiska bekämpningsmedel med **50 %**.

Bedriva ekologiskt jordbruk på **25 %** av EU:s jordbruksareal.

Minska näringsförlusterna med minst **50 %** (överskott av i synnerhet kväve och fosfor i miljön) och minska användningen av gödselmedel med minst **20 %**.

Minska försäljningen av antimikrobiella medel för produktionsdjur och vattenbruk med **50 %**.

Återföra minst **10 %** av jordbruksarealen till landskapselement som gynnar en hög biologisk mångfald.

Den gemensamma jordbrukspolitiken och det system vi vill ha

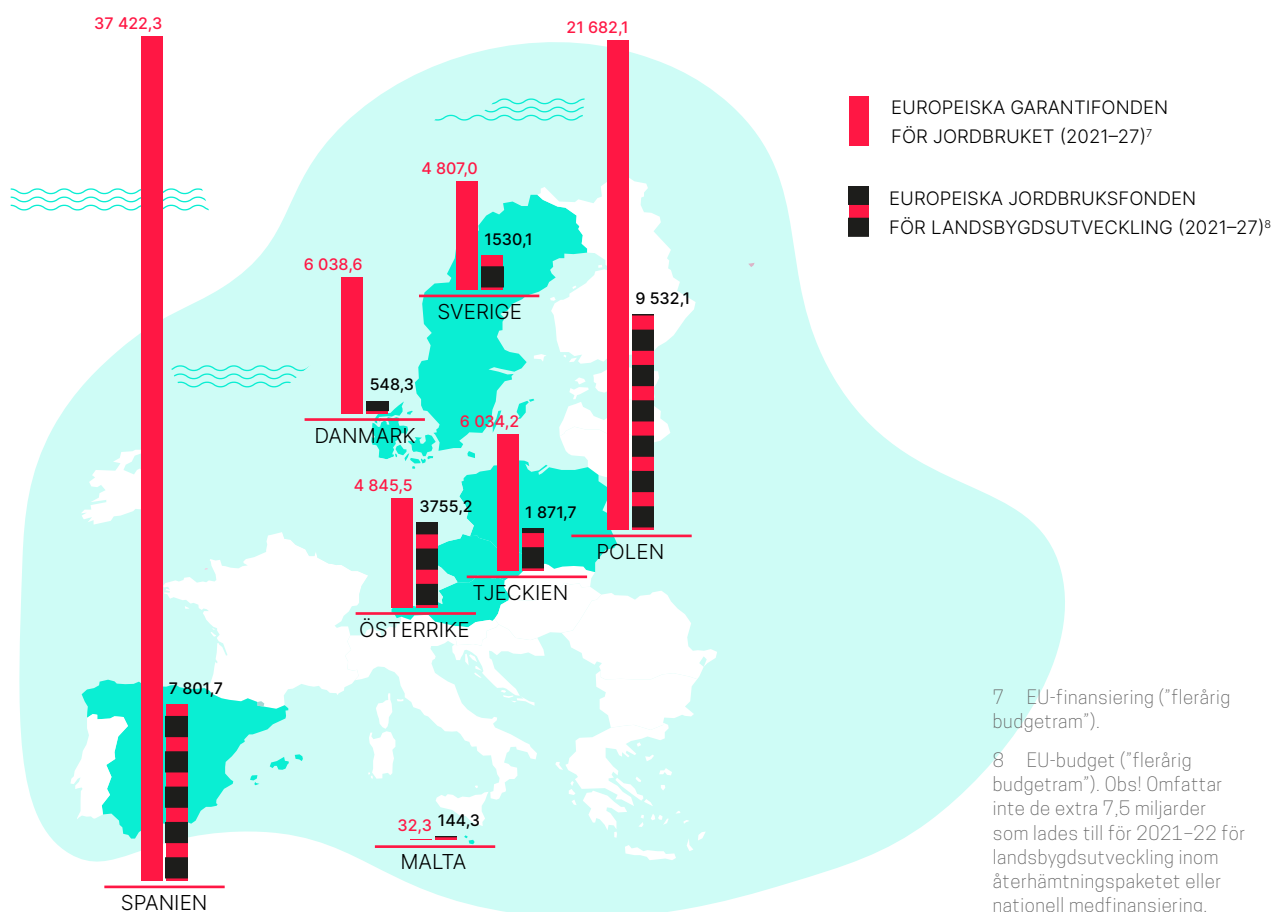
Den nya gemensamma jordbrukspolitiken kommer att gälla från 2021 till 2027 och de nya reglerna träder i kraft 2023. Den totala CAP-budgeten är cirka 387 miljarder euro, vilket motsvarar nästan en tredjedel av hela EU:s budget. Den gemensamma jordbrukspolitiken är alltså ett kraftfullt verktyg för att forma våra mat- och jordbrukssystem.

Budgeten för den gemensamma jordbrukspolitiken är uppdelad i två delar:

1. Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ, eller första pelaren), vars budget är 291,1 miljarder euro under 2021–27 (dagspris). Detta är i stora drag en fond för inkomststöd till jordbrukarna.

2. Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU, eller andra pelaren), vars budget är 95,5 miljarder euro under 2021–27. Denna pelare brukar kallas för landsbygdsutvecklingspelaren och finansierar större åtgärder (miljömässiga och andra) till lantbrukare, andra markförvaltare och icke-markförvaltare på landsbygden.

De medlemsstater som ingår i analysen har tilldelats följande summor av budgeten för den gemensamma jordbrukspolitiken i förhållande till hela EU-budgeten för perioden 2021–27 (miljoner euro):

7 EU-finansiering ("flerårig budgetram").

8 EU-budget ("flerårig budgetram"). Obs! Omfattar inte de extra 7,5 miljarder som lades till för 2021–22 för landsbygdsutveckling inom återhämtningspaketet eller nationell medfinansiering.

De följande CAP-förordningarna⁹ fastställer regler för hur pengarna får användas. Den viktigaste förordningen anger att medlemsstaterna måste ta fram nationella strategier som omfattar både första och andra pelaren. Sista datum för att skicka in dessa var januari 2022.

- > **Vissa nya miljökrav finns**, t.ex. nya obligatoriska mottagarkrav, bland annat skydd av kolsänkor (torvmossor och våtmarker) och växtföljd (i stället för gröddiversifiering¹⁰), men med utrymme för vissa undantag och en liten ökning i andelen odlingsbar mark som måste lämnas orörd.
- > **Andra miljökrav är oförändrade sedan den tidigare gemensamma jordbrukspolitiken**, bland annat minimikraven för marktäckning, bevarande av permanent gräsmark och förbud mot plöjning av "miljömässigt känslig" permanent gräsmark inom skyddade områden (Natura 2000-områden).
- > **25 % av den första pelaren ska gå till eco-schemes** (men vissa undantag finns). Eco-schemes är frivilliga åtgärder för att gynna metoder som är positiva för miljö, klimat eller djurvälstånd (de kriterier som fastställs i den gemensamma jordbrukspolitiken är emellertid mycket breda, vilket innebär att de även kan omfatta åtgärder med få eller inga miljömässiga fördelar).
- > **35 % av den andra pelaren ska gå till miljö- och klimatmål** (begränsat till vissa bestämda åtgärder).

Åtgärder som finns för småbrukare:

- > **Ett obligatoriskt omfördelningsstöd på 10 %, men vissa undantag finns för medlemsstaterna.** Det finns också en frivillig utbetalning för småbrukare (högst 1 205 euro per år). Men medlemsstaterna kan fortfarande sätta minimikrav för vem som kan få stöd, vilket innebär att jordbruk under en viss storlek kan exkluderas från bidragen.
- > **"Sociala villkor" för att förbättra jordbrukarnas arbetsförhållanden.** Ytterligare kontroller har införts för att säkerställa att mottagarna av stödet från den gemensamma jordbrukspolitiken uppfyller kraven i EU:s arbetslagstiftning. Medlemsstaterna måste ha infört dessa nya regler för sociala villkor senast i början av 2025.

Men pengarna från den gemensamma jordbrukspolitiken (både första och andra pelaren) betalas fortfarande i huvudsak ut **per hektar**, vilket innebär att stödet i första hand går till storskaligt jordbruk och leder till miljöförstöring, markkoncentration och ojämlika inkomstförhållanden mellan jordbrukarna.

Det finns inte heller något rättsligt samband mellan den gemensamma jordbrukspolitiken och den gröna givens eftersom den gröna givens presenterades av EU-kommissionen 2019, efter att förslaget till en ny gemensam

jordbrukspolitik hade offentliggjorts, och kommissionen nekade till att revidera förslaget trots otaliga protester från forskare, icke-statliga organisationer och småbrukare.

I stället publicerade kommissionen ett dokument¹¹ om sambandet mellan den gemensamma jordbrukspolitiken och den gröna givens och hävdade att detta skulle säkerställa att de stämde överens. Dokumentet bygger i huvudsak på de nationella strategiska planerna för den gemensamma jordbrukspolitiken, i vilka medlemsstaterna fick till uppgift att utföra en analys av de nationella förutsättningarna för samtliga mål, föreslå åtgärder för att uppnå målen och göra upp en plan för att genomföra åtgärderna. Länderna skulle också bifoga en bilaga över sina bidrag till de jordbruksrelaterade målen i Den gröna givens. I skrivande stund har bara ett fåtal medlemsländer bifogat någon sådan information för något av målen¹².

I dokumentet gjordes också kopplingar mellan de jordbruksrelaterade målen i den gröna givens som analyseras i den här rapporten och relevanta resultatindikatorer i den gemensamma jordbrukspolitiken, i förhållande till vilka medlemsstaterna ska ange sina mål tillsammans med respektive effektindikatorer enligt tabellen nedan¹³.

9 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ.L:2021:435:TOC>

10 Metoden att odla flera olika sorters grödor som hör till samma eller olika arter på en bestämd yta.

11 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/sustainability_and_natural_resources/documents/analysis-of-links-between-cap-and-green-deal_en.pdf

12 Utom för ekologiskt, där 19 medlemsstater har ett nationellt värde eller mål. Se <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7022-2022-INIT/en/pdf>

13 OBS! Författarna har uppdaterat antalet indikatorer så att de motsvarar antalet i de slutliga strategiska planerna för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Mål för den gröna given ¹⁴	Effektindikatorer (enligt bilaga I) eller kontextindikatorer (enligt bestämmelser i sekundärlagstiftning)	Resultatindikatorer (enligt bilaga I)
 <p>Minska risken med och användningen av kemiska bekämpningsmedel med 50 % till 2030.</p> <p>> Minska användningen av bekämpningsmedel med hög risk med 50 %.</p>	<p>> I.18 Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel: risker med och användning och effekter av bekämpningsmedel.</p>	<p>> R.24 Hållbar och minskad användning av bekämpningsmedel: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda särskilda åtaganden som får stöd och leder till hållbar användning av bekämpningsmedel¹⁵ för att minska risker med och effekter av bekämpningsmedel såsom läckage av bekämpningsmedel.</p>
 <p>Minska försäljningen av antimikrobiella medel för produktionsdjur och vattenbruk med 50 % till 2030.</p>	<p>> I.28 Begränsa användningen av antimikrobiella medel för produktionsdjur: Försäljning/ användning av antimikrobiella medel för livsmedelsproducerande djur.</p>	<p>> R.43 Begränsa användningen av antimikrobiella medel: Andel djurenheter som berörs av åtgärder som får stöd för att begränsa användningen av antimikrobiella medel (förebygga/minska).</p>
 <p>> Minska näringsförlusterna med minst 50 % till 2030.</p> <p>> Minska användningen av gödselmedel med 20 % till 2030.</p>	<p>> I.15 Förbättra vattenkvaliteten: Näringsämnesbalans (brutto) i jordbruksmark.</p>	<p>> R.21 Skydda vattenkvaliteten: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden för kvaliteten i vattenförekomster.</p> <p>> R.22 Hållbar hantering av näringsämnen: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden med koppling till förbättrad hantering av näringsämnen.</p>
 <p>Uppnå ekologiskt jordbruk på 25 % av jordbruksarealen till 2030.</p>	<p>> C.33 Jordbruksareal som används för ekologiskt jordbruk.</p>	<p>> R.29 Utveckling av ekologiskt jordbruk: Andel utnyttjad jordbruksareal som får stöd för ekologiskt jordbruk genom den gemensamma jordbrukspolitiken, med en uppdelning mellan bevarande och omställning.</p>
 <p>Avsätta mark för biologisk mångfald, inbegripet jordbruksarealen till landskapselement som gynnar en hög biologisk mångfald.</p>	<p>> I.21 Stärka tillhandahållande av ekosystemtjänster: Andel jordbruksmark med landskapselement.</p>	<p>> R.34 Bevvara landskapselement: Andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden om att förvalta landskapselement, inbegripet häckar och träd.</p>
 <p>Sociale mål</p>	<p>Effektindikatorer</p>	<p>Resultatindikatorer</p>
<p>> Förbättra den ekonomiska situationen för småbrukare och småproducenter i marginaliserade områden.</p>	<p>> I.24 Rättvisare gemensam jordbrukspolitik: Fördelningen av stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken.</p>	<p>> R.6 Omfördelning till mindre jordbruk: Procent ytterligare direktstöd per hektar för stödberättigade jordbruk som är mindre än genomsnittet (jämfört med genomsnittet).</p>

Det är viktigt att observera att målen för resultatindikatorerna inte är direkt överförbara till respektive mål i den gröna given. Målen för resultatindikatorerna i den gemensamma jordbrukspolitiken är i regel ett mål för hur många hektar som kommer att omfattas av en bestämd åtgärd. Som exempel kan vi ta minskad användning av bekämpningsmedel. I det fallet mäter inte resultatindikatorn i den gemensamma jordbrukspolitiken hur mycket själva användningen av bekämpningsmedel kommer att minska. Detta bestäms av åtgärdernas kvalitet: Hur hårda krav som ställs på minskningen och hur effektiva

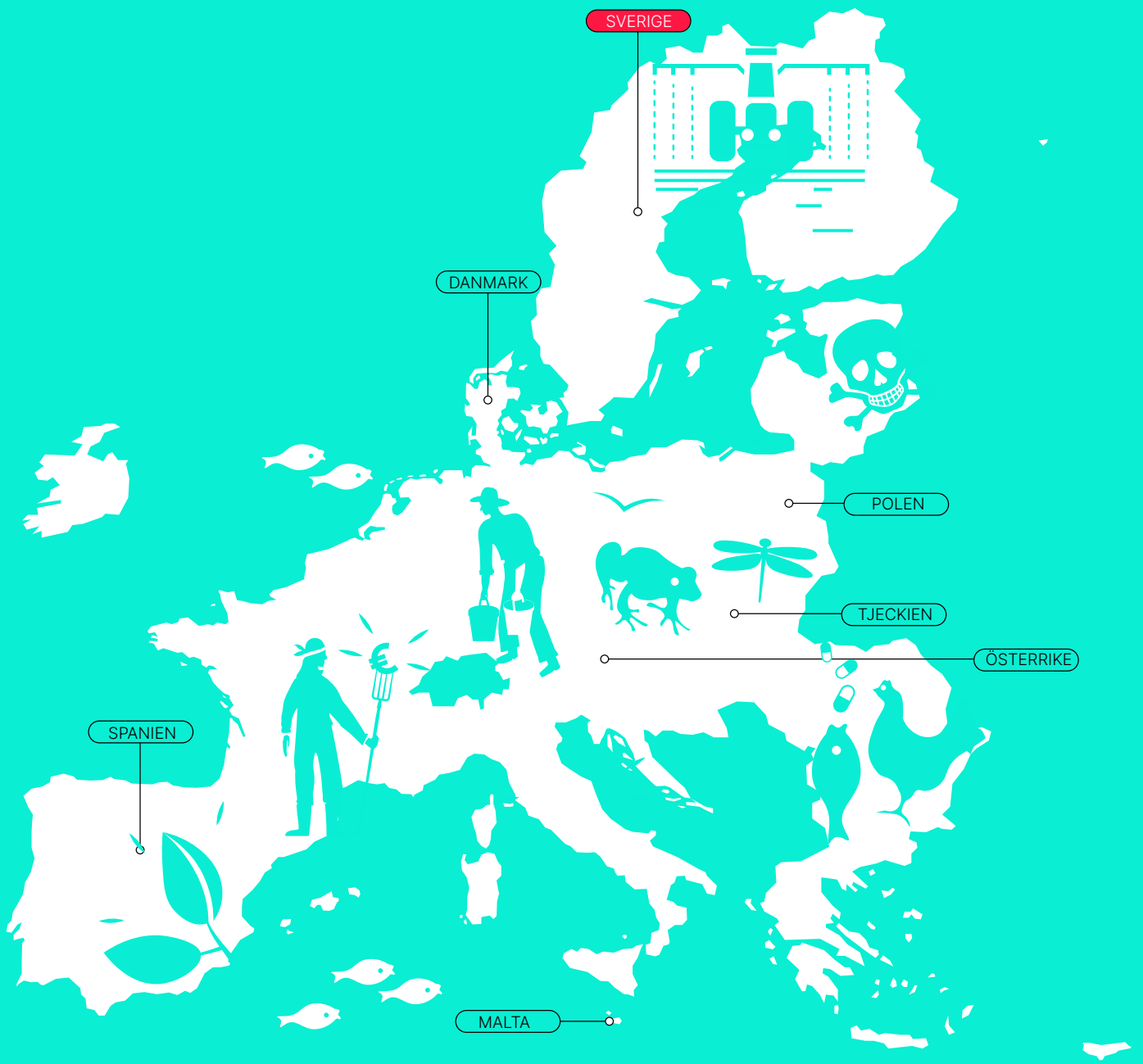
åtgärderna är. Därför behöver ett högt CAP-mål inte nödvändigtvis innebära ett högt resultat för målet i den gröna given och vice versa för låga mål.

Men om man även tar hänsyn till åtgärdernas kvalitet kan CAP-målet ändå ge en viss indikation på i vilken utsträckning en medlemsstats strategiska plan kommer att bidra till att uppnå ett bestämt mål i den gröna given. I den här analysen tittar vi därför på både de mål som medlemsstaterna har bestämt för CAP-resultaten och den information som de har tillhandahållit om åtgärdernas kvalitet.

14 Enligt Från jord till bord-strategin och Strategin för biologisk mångfald.

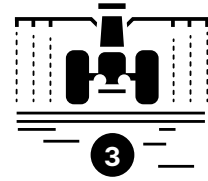
15 Det här är EU-kommissionens ordval, trots att något sådant som hållbar användning av bekämpningsmedel inte existerar.

Tillgängliga strategiska planer för den CAP: Vad säger de oss?

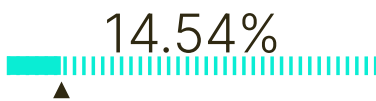

SVERIGE

MINSKA RISKEN MED OCH ANVÄNDNINGEN AV KEMISKA BEKÄMPNINGSMEDEL MED 50 %

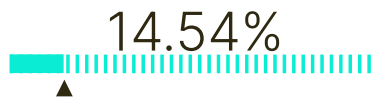
Resultatindikatorn R.24 för minskad användning av bekämpningsmedel är 14,54 % av den utnyttjade jordbruksarealen 2028, men målet för hela perioden är inte tillgängligt.

Den strategiska planen innehåller tre typer av arealbaserade stöd som syftar till utveckling av ekologiskt jordbruk, skötsel av betesmarker och slåtteräng och ett som rör integrerat växtskydd, biologisk bekämpning samt förebyggande och mekaniska bekämpningsmetoder. Åtgärderna kommer högst sannolikt att ha en effekt, men är långt ifrån tillräckliga för att minska den allmänna användningen av och risken för bekämpningsmedel med 50 %. Praktiska åtgärder som så kallade skydds-zoner längs vattendrag bidrar till att mildra riskerna med kemiska bekämpningsmedel men minskar inte användningen av dessa. Det är också tveksamt om dessa åtgärder kommer att vara tillräckliga för att hjälpa lantbrukarna att övergå till mer hållbara odling-smetoder.

■ Så länge som icke-ekologisk odling fortsätter att vara det dominerande systemet i svenskt jordbruk blir det svårt att uppnå 50 % minskning genom de föreslagna åtgärderna. Åtgärderna i den strategiska planen är alltså inte tillräckliga för att uppnå målet i den gröna givnen.

BEDRIVA EKOLOGISKT JORDBRUK PÅ 25 % AV EU:S JORDBRUKSAREAL

Resultatindikatorn R.29 för utveckling av ekologiskt jordbruk är också 14,54 % av den utnyttjade jordbruksarealen 2028, men målet för hela perioden är inte tillgängligt.

Den strategiska planen innehåller stöd för att stimulera ekologisk odling i form av areal- och djurbaserade inkomststöd för ekologisk odling. Det finns också stöd för (1) nya modeller för samarbete, (2) kompetensutveckling för en övergång till ekologisk odling och utveckling av ekologiska produktionsmetoder.

■ Åtgärderna i den strategiska planen skulle kunna bidra till att målet i den gröna givnen uppnås eftersom 20 % av Sveriges utnyttjade jordbruksareal redan odlas ekologiskt. Men den strategiska planen gynnar storskaligt och icke-diversifierat jordbruk, oavsett om det är ekologiskt eller konventionellt. Många ekologiska jordbruk i Sverige möter samma begränsningar som konventionella jordbruk med hänsyn till långsiktig hållbarhet, till exempel landskap och jordbruk med låg biologisk mångfald, markkompaktering på grund av tunga maskiner och höga näringsförluster.

MINSKA NÄRINGSFÖRLUSTERNA MED MINST 50 % (ÖVERSKOTT AV I SYNNERHET KVÄVE OCH FOSFOR I MILJÖN) OCH ANVÄNDNINGEN AV GÖDSELMEDEL MED MINST 20 %.

Resultatindikatorn R.21 för vattenkvalitet är 47,1 % av den utnyttjade jordbruksarealen 2028, men det totala målet är inte tillgängligt och det saknas ett mål för resultatindikatorn R.22 för hållbar hantering av näringsämnen.

En del åtgärder riktar in sig på miljöelement som buffertremsor, våtmarker och fånggrödor eller metoder för att hantera grödor som har en god potential att minska näringsförlusterna och användningen av gödselmedel, förbättra jordstrukturen och även den biologiska mångfalden. Den strategiska planen innehåller också stöd till planering för precisionsjordbruk, bland annat planering för växtföljd, markkartering och näringsanalys för att säkerställa att rätt gödselmängder tillämpas. Växtföljd och markkartering är emellertid standardåtgärder inom de flesta svenska jordbruk, så kompensation för sådana åtgärder kommer inte nödvändigtvis att minska användningen av gödselmedel ytterligare. Den strategiska planen innehåller också stöd för strukturinvesteringar, såsom kalkfilterdiken, kompetensutveckling och innovationer. Men bristen på ett systemperspektiv är tydlig i den strategiska planen. Flera praktiska åtgärder ute i fält hade kunnat presenteras, till exempel krav på att skyddszonerna ska bestå av pollinatörvänliga växter för att jordbruket ska kunna komma i fråga för bidrag.

■ Den strategiska planen kan bidra till målet i den gröna givnen men starkare och bindande kompletterande åtgärder behövs för att minska användningen av gödselmedel med 20 % och näringsförlusterna med 50 %.

ÅTERFÖRA MINST 10 %
AV JORDBRUKSAREALEN TILL
LANDSKAPSELEMENT SOM GYNNAR
EN HÖG BIOLOGISK MÅNGFALD

Det finns inga angivna åtgärder
för resultatindikatorn R.34 för
landskapselement.

MINSKA FÖRSÄLJNINGEN AV
ANTIMIKROBIELLA MEDEL
FÖR PRODUKTIONSDJUR OCH
VATTENBRUK MED 50 %

Det finns inga angivna åtgärder
för resultatindikatorn R.43 för att
begränsa användningen av anti-
mikrobiella medel.

I allmänhet är Sveriges djurskyddslagstiftning hårdare än de europeiska standarderna och användningen av antimikrobiella medel för produktionsdjur och vattenbruk i Sverige är redan mycket låg. Möjligheten att minska försäljningen av antimikrobiella medel från en redan mycket låg nivå är svår att beräkna. I varje fall innehåller den strategiska planen stöd för kooperativa insatser och kompetensutveckling som förbättrar djurvälstånd och infektionsbekämpning samt utreder möjligheten till alternativa system för djurhållning. Det finns också ett eco-scheme för djurvälstånd.

■ Oavsett detta kommer åtgärderna inte att motverka jordbrukens växande storlek och den allmänna industrialiseringen av djurproduktionssystemen.

RÄTTVISA ARBETSFÖRHÅLLANDEN
FÖR JORDBRUKARE
(T.EX. SOCIALA VILLKOR)

De föreslagna åtgärderna är inte innovativa vad gäller rättvisa arbetsförhållanden och säkerställer alltså inte rättvisa arbetsförhållanden för jordbrukarna.

FÖRBÄTTRA DEN EKONOMISKA
SITUATIONEN FÖR SMÅBRUKARE
OCH SMÅPRODUCENTER I
MARGINALISERADE OMRÅDEN

0%

Målet för resultatindikator R.6
för omfördelning till mindre jord-
bruksföretag är 0 %.

I den strategiska planen finns förslag på regelbundet inkomst- och strukturstöd till unga jordbrukare, för företagsutveckling eller diversifiering och utveckling av livsmedelskedjan. Men det arealbaserade stödsystemet är klart mer fördelaktigt för storskaligt jordbruk och gäller endast jordbrukare som äger och brukar mark. Stöd till unga jordbrukare behövs men borde följas åt av åtgärder som utmanar befintliga strukturer på högre nivå, snarare än att bara betalas ut till enskilda individer utifrån jordbrukets storlek. Innovationsstödet och stödet till kooperativa insatser kan gynna småbrukare och icke-konventionellt jordbruk. Men dessa åtgärder är högst sannolikt inte tillräckligt kraftfulla för att uppnå en verklig diversifiering bland jordbrukare och jordbrukssystem.

■ I den strategiska planen föreslås viktiga åtgärder till fördel för frukt- och grönsaksproduktion, biodling, djurhållning med utrotningsshotade djurraser och boskapsproduktion på marginell mark, vilket kommer att ha en positiv effekt för småbrukare. Det kompensationsstöd som föreslås i den strategiska planen kan ha en liknande effekt. Men åtgärderna tycks ändå otillräckliga eftersom större delen av Sveriges CAP-budget fortfarande går till storskaligt konventionellt jordbruk. Fokus på småbrukare och producenter i marginella områden är långt ifrån tillräckligt för att möjliggöra ett mer mångsidigt, motståndskraftigt och hållbart matsystem.

Det
arealbaserade
stödsystemet
är klart mer
fördelaktigt
för storskaligt
jordbruk och
gäller endast
jordbrukare
som äger och
brukar mark.

SLUTSATS

I den här rapporten analyseras sju medlemsländers nationella strategiska planer för den gemensamma jordbrukspolitiken i förhållande till dels målen i den europeiska gröna given, dels stöd till småbrukare och mindre producenter. Enligt den tillgängliga informationen kan följande slutsatser dras:

I vilken utsträckning bidrar de strategiska planerna för den gemensamma jordbrukspolitiken till målen i den europeiska gröna given?

- För de jordbruksrelaterade målen i den gröna given är den övergripande bilden att **få av de strategiska planerna för den gemensamma jordbrukspolitiken kommer att bidra till att målen uppnås i någon större utsträckning.**
- De enda målen i den gröna given som sannolikt kommer att uppnås eller nästan uppnås är **ekologisk odling i Österrike** (även om Danmark, Sverige och Tjeckien kan komma nära), **minskning av näringsförluster i Polen** och **landskapselement för Malta**. Även här ska tilläggas att **den gemensamma jordbrukspolitiken potentiella effekt inte behöver vara orsak till att målen uppnås**, i vissa fall beror det snarare på redan befintliga tendenser.
- I synnerhet verkar det saknas åtgärder på området för **minskning av bekämpnings- och gödselmedel**, där inga av de strategiska planer som analyserades kommer att ha någon avgörande betydelse för att uppnå målet.
- Av de medlemsstater som analyserades verkar Spanien ha satt särskilt låga mål för de flesta av målen i den gröna given.
- Som tidigare nämnts är det generellt svårt att tolka resultatindikatorerna i förhållande till målen i den gröna given. Effektindikatorerna har ett närmare samband med målen i den gröna given men för dessa behöver inte medlemsstaterna ange några särskilda mål. Det finns stora skillnader mellan medlemsstaternas mål för resultatindikatorerna, men ett relativt högt mål behöver inte nödvändigtvis innebära en större ambition. Det visar visserligen på breda åtgärder men säger ingenting om hur stringenta eller effektiva åtgärderna är. Ofta **saknas information om kvaliteten på de föreslagna åtgärderna och vilka resultat de kommer att ge**, dvs. hur stor minskning i procent som kommer att uppnås med en viss åtgärd.
- Faktorer som inte ingår i rapporten: I en majoritet av medlemsländerna kommer den gemensamma jordbrukspolitiken sannolikt att utgöra det största bidraget till de jordbruksrelaterade målen i den gröna given, men den här analysen omfattar inte insatser för målen i den gröna given som kan få stöd utanför den gemensamma jordbrukspolitiken, till exempel genom nationella lagar, statliga bidrag, medel från sammanhållningsfonden och återhämtningsfonder. I rapporten har vi inte heller tagit hänsyn till **förekomsten av negativa bidrag**, till exempel stöd till intensiv djuruppfödning eller åtgärder som bidrar till intensifiering (t.ex. maskiner och djurstallar), **som motarbetar målen i den gröna given.**

I vilken utsträckning ger de strategiska planerna för den gemensamma jordbrukspolitiken stöd till småbrukare och rättvisa arbetsförhållanden?

- **Rättvisa arbetsförhållanden omnämns endast i ett fåtal av de strategiska planer som analyserats.** Enligt en översikt som publicerats av Europeiska kommissionen¹⁶ har de flesta av medlemsstaterna valt att tillämpa så kallade sociala villkor 2025, bortsett från två som kommer att tillämpa dessa 2023 och två som kommer att göra det 2024 (däribland Spanien).
- På samma sätt **är stödet till småbrukare långt ifrån en prioritet i de strategiska planer som analyserats.** Åtgärder föreslås i vissa fall men de är svåra att bedöma. Det land som bedöms ha de bästa åtgärderna för det här målet är Tjeckien.

¹⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7022-2022-INIT/en/pdf>

Våra rekommendationer

Av den här rapporten framgår tydligt att de strategiska planer som analyserats saknar verkningfulla åtgärder för både de jordbruksrelaterade målen i den gröna given till 2030 och för stöd till småbrukare och mindre jordbruk. Eftersom nästa gemensamma jordbrukspolitik kommer att gälla till och med 2027 rekommenderar vi följande.

- **Betydligt kraftfullare åtgärder ska vidtas i samtliga medlemsländers strategiska planer för i princip alla mål i den gröna given.** Europeiska kommissionen måste kräva att medlemsstaterna föreslår betydligt mer ambitiösa insatser för att åtgärda behoven för klimat, miljö och småbrukare i respektive medlemsland. Verktygen i den gemensamma jordbrukspolitiken bör användas för att hjälpa jordbrukarna att övergå till agroekologiska metoder och stödja dem som redan har gjort detta.
- **Europeiska kommissionen ska granska relaterade stöd och andra negativa bidrag** i medlemsstaternas planer för den gemensamma jordbrukspolitiken som underminerar målen i den gröna given och bidrar till fortsatt beroende av inköpt foder och externa insatsmedel.
- Efter att den nya gemensamma jordbrukspolitiken träder i kraft 2023 kan medlemsstaterna göra tillägg till sina strategiska planer en gång om året. **Eftersom de planer som godkänns ska vara ambitiösa från början ska funktionen av en sådan granskningsprocess vara att förbättra de strategiska planerna ytterligare och korrigera sådana insatser som har visat sig resultatlösa.**

Om medlemsstaterna ska ha någon chans att uppnå målen i den gröna given måste de gå mycket längre än de föreslagna åtgärderna i de strategiska planerna och budgeten från den gemensamma jordbrukspolitiken måste användas för en övergång till ett mer hållbart och rättvist matsystem som bygger på matsuveränitet och agroekologi. I annat fall kommer målen i Från jord till bord-strategin och Strategin för biologisk mångfald inte vara mer än tomma löften.

Friends of the Earth Europe

Rue d'Edimbourg 26, 1050 Bryssel, Belgien
info@foeeurope.org www.foeeurope.org